

Eesti Vabariigi peaministrile Jüri Ratasele
Eesti Vabariigi haridus- ja teadusministrile Mailis Repsile
Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeeriumi kantslerile Mart Laidmetsale
Eesti Vabariigi majandus- ja taristuministrile Taavi Aasale
Eesti Vabariigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kantslerile Ando Leppimanile

7.09.2020

Akadeemiliste Ametiühingute Nõukogu, Eesti Üliõpilaskondade Liidu, Eesti Haridustöötajate Liidu, Eesti Teaduskoja, Eesti Noorte Teaduste Akadeemia (ENTA) ja Eesti Energeetikatöötajate Ametiühingute Liidu seisukohad Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 osas

Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 nimetab põhilise probleemina sama, millele ka akadeemilised ametiühingud on jätkuvalt tähelepanu juhtinud - nimelt, et projektisõltuvus ja suur konkurentsiturve tingivad ajude äravoolu ning pärsivad teadlaste ja inseneride järelkasvu. See seab ohtu teaduse kõrge taseme ja valdkondliku mitmekesisuse, mis on vajalik Eesti ühiskonna kestlikuks arenguks.

Lisaks, teadus- ja arendustegevuse kvaliteedi ning mitmekesisuse jaoks on vajalik akadeemiline vabadus meie ülikoolides ja teadusasutustes. Eestis on akadeemiline vabadus põhiseadusega kaitstud, kuid valitseva projektikesksuse tingimustes on akadeemiline vabadus Eestis pärsitud. Akadeemilised töötajatel puudub lühiajalise ja ebakindla rahastuse tõttu tihtipeale võimalus tegeleda enda jaoks oluliste uurimisteedadega. Niisiis jääb seadusest üksi väheks, kui ebakindlad töötingimused professionaalset enesemääratlemist ei toeta.

Meiepoolsed ettepanekud

Teadussüsteemi baasvõimekuse samm

- Vajalik on tähelepanu pööramine akadeemilise vabaduse olukorrale.
- Vajalik on alusteaduste rolli suurem rõhutamine, et strateegia ei oleks ebaproportsionaalselt kaldu rakendusteaduse kasuks. Eesti keele ja kultuuri säilitamise ja arendamine ei saa põhineda vaid rakendusteadusel.
- Tuleb loobuda ülikoolide juhtimisest kui äriettevõttest. Ülikoole tuleb juhtida kui riigi, rahva ja kultuuri jaoks strateegilisi asutusi, mille peamine eesmärk ei ole kasumi teenimine.
- Tuleb tagada teadlaste suurem sõltumatus projektipõhisusest läbi teadlase baassissetuleku kehtestamise, mis tagaks teadlasele projektide välisel perioodil vähemalt pool keskmist palka mõistliku ajaperioodi jooksul.
- Doktorikoolide rahastus peaks edaspidi olema doktoriõppe riigieelarvelise põhirahastuse sees.

- Strateegia peab seadma eesmärgiks doktorantide/nooremteadurite staatuse küsimuse lahendamise koos neile sissetuleku tagamisega vähemalt Eesti keskmise palga tasemel.

Teadmussiirde samm

- Taastuvenergia ja keskkonnateemad on strateegias väga tagasihoidlikult käsitletud, kuigi teema on väga oluline maailma tasemel ja prioriteetne Euroopa Liidus, nii majanduslikust, keskkondlikust kui sotsiaalsest aspektist lähtudes.
- Keskkonnahoiust räägitakse peamiselt turismiteenuste turundamise kontekstis. Alternatiivselt, turundada saaks tegelikult ka Eesti teadmispõhist ühiskonda, mis baseerub laiale alusteaduse vundamendile ja mis väikeste töörühmade tõttu on väga kiiresti liikuv ja arenev. Seda vundamenti tuleks strateegia raames kindlustada ja hoida. Turismivaldkond on strateegias leidnud ebaproportsionaalselt suurt kajastamist.
- Nii teaduse baasvõimekuse kui teadusasutuste ja kõrgkoolide teadmussiirde võimekuse kasvatamine nõuab investeeringuid kõrgharidussüsteemi. Kõrghariduse teema on strateegias väga tagasihoidlikult käsitletud.

Rahastamine

- On vaja lisada strateegiasse reaalne ressursidega kaetud samm-sammuline plaan, kuidas jõuda riiklike teadusinvesteeringute tasemeni 1% SKPst aastaks 2024.
- On vaja lisada strateegiasse reaalne ressursidega kaetud samm-sammuline plaan, kuidas jõuda erasektori teadusinvesteeringute tasemeni 2% SKPst aastaks 2024.
- On vaja lisada strateegiasse reaalne ressursidega kaetud samm-sammuline plaan, kuidas jõuda riikliku kõrghariduse rahastamiseni 1,5 % SKPst aastaks 2024.
- TAIE strateegia peab selgelt ütleva, et teadussüsteemi baasvõimekuse tagamiseks vajalik nominaalne rahastamine (kõrgharidusse ja teadusesse) säilitatakse ka majanduslanguse (praeguse või tulevaste) tingimustes.
- Uuel rahastusperioodil ei tohiks erinevate nõuandvate kogude ega otsustus- ja järelvalvekogude arv tõusta (küll aga võib neid ümber korraldada). Täiendavad keerulise struktuuriga institutsioonid tarbiksid niigi piiratud avalikke ressursse ja teeksid juba niigi tööga ülekoormatud teadlaste elu rahastuse taotlemisel keerulisemaks.
- Strateegia peaks seadma eesmärgiks olemasolevate otsustus- ja järelevalvemehhanismide lihtsustamise, vähendamaks teadlaste töökoormust. Sealhulgas on vajalik olemasolev kulupõhine projektide aruandluse süsteem asendada tulemuspõhise tõendamisega.

Ühtlasi teeme ettepaneku kaasata edaspidi töötajate volitatud esindajad, akadeemilised ametiühingud, arvamust avaldama Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava väljatöötamisprotsessi ja ellu viimise käiku. Ka Euroopa Liidus on antud kollektiivsetele töösuhetele prioriteet^{[1];[2]}.

---

[1] Euroopa sotsiaalõiguste samba peatükk II printsiip 8. Sotsiaaldialoog ja töötajate kaasamine on täielikult pühendatud kollektiivsete töösuhete edendamisele

https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_et

[2] The Communication on a Strong Social Europe for Just Transitions states that “the Commission will explore ways to **promote social dialogue and collective bargaining** and **increase the capacity of unions** and employer organisations”

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_20_49